

Mind games as a social tool for communication, for a child with Asperger syndrome within the integrated classroom (case study)

Manor, Ilan, Jan 1999

כותב המאמר, אילן מנור, פסיכולוג, ממייסדי תכנית אשכולות חשיבה, וחבר צוות פיתוח ערכת אשכולות הייעודית לתכנית ההכלה.

ילדים אוטיסטים וילדים הלוקים בתסמונת אספרגר אינם רגילים לאינטראקציה עם ילדים נורמטיבים בני גילם. בשל הקשיים שלהם, הם לומדים בבתי ספר מיוחדים או בכיתות תקשורת. בשנים האחרונות, ניכר נסיון לשלבם בכיתות רגילות ברוח הנורמליזציה, תחת ההנחה שהמגע עם ילדים אחרים בני גילם יקנה להם כלים להשתלבות בחברה. השילוב וההכלה של ילדים אלו בכיתות הרגילות בבית הספר נעשים בעזרת סייעת, כאשר פעמים רבות הם מנותקים משאר הילדים, והלימוד אינו מאפשר אינטראקציה ויצירת תקשורת חברתית.

מחקר זה מתכתב עם אתגר ההכלה של ילדים אלו בבית הספר הרגיל.

המחקר הינו חקר מקרה (case study), שעסק בחקר התהליך של קידום מיומנויות התקשורת של ילד בן 10 הלוקה בתסמונת אספרגר בכיתה ד' רגילה במסגרת שיעור משחקי חשיבה. מטרת המחקר היתה לבדוק האם וכיצד ניתן לקדם את מיומנויות התקשורת של ילד הלוקה בתסמונת אספרגר באמצעות משחקי חשיבה ככלי חברתי במסגרת חינוכית רגילה.

הרציונאל של מטרה זו נשען על מספר גורמים:

- ברוח הגישה ההתפתחותית (Piaget, 1962), האינטראקציה של הילד עם העולם סביבו היא הבסיס ללמידה במשמעות העמוקה ביותר;
- הרעיון שהמשחק הינו תמריץ חיובי ואמיתי ליצירת אינטראקציה לעומת תמריצים מלאכותיים בעבר, שהוכחו שלא מספיקים (Lovaas, 1977);
- משיכתם של ילדים הלוקים בתסמונת אספרגר לחשיבה אנליטית ולוגית (Asperger, 1979), דבר הגלום באופן אינהרנטי במשחקי החשיבה;
- משחק החשיבה הינו משחק מובנה הגורם לתחושה של שליטה בנעשה, דבר המרגיע חרדה אצל ילדים הלוקים בתסמונת אספרגר.

המחקר התמקד בתהליך שעבר ילד זה במהלך אינטראקציה משחקית עם ילדים בני גילו, ובחן האם אינטראקציה זו השפיעה על קידום ופיתוח מיומנויות התקשורת של הילד, וכיצד פעל במהלכה בהתייחסות לעצמו ולילדים אחרים. פרדיגמת המחקר הייתה הפרדיגמה הפרשנית-קונסטרוקטוראלית למדעי החברה, כאשר שיטת המחקר שנבחרה היתה שיטת המחקר האיכותית.

מסקנת המחבר לאור התוצאות היא שמיומנויות התקשורת של הילד התחזקו והילד עבר שינוי בעקבות תהליך זה. תהליך ההתקדמות התאפשר הודות לאינטראקציה המשחקית בינו לבין ילדים אחרים. משחקי החשיבה נתגלו ככלי מתאים ליכולותיו הקוגניטיביות של הילד וכאפקטיביות לקידום מיומנויות התקשורת שלו, בפרט כאשר היה משולב במשחק קבוצתי.

כמו כן, עלה מהמחקר שההתקדמות במיומנויות התקשורת של הילד הייתה קשורה גם במורה המכיל את הילד, בילדים המכילים אותו, ומהמבנה האישיותי של הילד.

מיומנויות התקשורת שפותחו הן:

1. תקשורת לא מילולית מגוונת יותר הכוללת קשר עין ממושך ומחוות חברתיות;
2. תקשורת מילולית עשירה יותר;
3. יוזמה חברתית;
4. גמישות מחשבתית;
5. מנטליזציה;
6. יכולת לקבל הפסד וויסות רגשי בעת כעס ותסכול.

במהלך התהליך התעוררו קשיים שעלו במהלך האינטראקציה המשחקית, שכללו חוסר ביוזמה של הילד ביצירת תקשורת עם ילדים אחרים, דפוס מוטיבציוני והתנהגותי המוגדר כמאפיין ילדים אלו (DSM-IV, 1987), אי הבנת קודים חברתיים מקובלים (Frith, 1991), תלות במבוגר, התנהגות אגוצנטרית, נוקשה ולא מתפשרת והתייחסות לא מכבדת של ילדים כלפיו. על מנת להתמודד עם קשיים אלו נעשה שימוש במשחק קבוצתי בין ארבעה משתתפים, וכן בתומך מסייע מאחד הילדים, ובתמיכה מצד המבוגר.

חקר מקרה זה מהווה סנונית ראשונה בחקירת תחום משחקי החשיבה ככלי טיפולי וחינוכי, התומך באתגר ההכלה של ילדים עם תסמונת אספרגר בכיתה הרגילה.

לאור התוצאות המבטיחות במחקר זה ועל מנת לנסות לבנות תיאוריה המעוגנת בשדה יש לערוך מספר מחקרים נוספים בתחום.

ביבליוגרפיה:

American Psychiatric Association, (1987), Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd rev. edn (DSM-IV), Washington, DC: American Psychiatric Association.

Asperger, H. (1979), Problems of infantile autism, Communication, 13, 45-52.

Frith, U. (1991), Asperger and his syndrome, In U. Frith (ED.), Autism and Asperger syndrome, Cambridge University Press.

Lovaas, O.I. (1977), The autistic child: Language development through behavior modification, New-York: Irvington.

Piaget, J. (1962), Play, dreams, and imitation in childhood, New-York: Norton.